

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده کشاورزی

گروه ترویج و آموزش کشاورزی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد در رشته ترویج و آموزش کشاورزی

بررسی اثربخشی طرح کارورزی فارغ‌التحصیلان کشاورزی

(مطالعه موردی استان تهران)

نگارنده:

رمضانعلی خدابنده لو

استاد راهنما:

دکتر محمد چیدری

استاد مشاور:

دکتر سید محمود حسینی

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی

دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عنوان پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجوی مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب و یا نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین‌نامه-های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب **خداپنده‌لو** دانشجوی رشته ترویج و آموزش کشاورزی ورودی سال تحصیلی ۱۳۸۸ مقطع فوق لیسانس دانشکده کشاورزی متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته های علمی مستخرج از پایان نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آیین‌نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هرگونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله براساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هرگونه اعتراض را از خود سلب نمودم.»

امضا

تاریخ

آئین نامه پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیت های علمی پژوهشی دانشگاه است. بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به دفتر "دفتر نشر آثار علمی" دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

"کتاب حاضر، حاصل رساله فوق لیسانس نگارنده در رشته ترویج و آموزش کشاورزی است که در سال ۱۳۹۰ در دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی دکتر محمد چیدری، مشاوره دکتر سید محمود حسینی از آن دفاع شده است.

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به "دفتر نشر آثار علمی" دانشگاه اهداء کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تادیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت های بهای خسارت، دانشگاه مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند، به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب رضانعلی خدابند لو دانشجوی رشته ترویج و آموزش کشاورزی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی

تاریخ و امضا

تقدیم به

پیشگاه مقدس حضرت ولیعصر (عج)

تنها منجی عالم بشریت

پدر مهربانم:

او که سوخت تا ما باشیم و بودنش امید بودنمان است

مادر عزیزم:

او که با مهربانی‌ها و ایثارش خوبی‌ها را به ما آموخت

تشکر و قدردانی

خدا را هزاران مرتبه سپاسگزارم که با وجود تمامی گناهان و خطاهایم بار دیگر سایه بخشش و لطف و محبت خود را از سر این بنده سر تا پا تقصیر دریغ ننمود و تمامی کوچک بودنم را با تمامی بزرگی اش بخشید. خدا را شاکرم که بودنش کنارم امید ندا شته‌هایم هست و قدرتش حامی‌ام در مقابل قدرت پوچ ظالمان. ظالمانی که خدا را ندیدند و دل بسته این دنیای فانی‌اند. بار دیگر با یاری یاریگر متعال خداوند رحمان و همدلی خانواده خیلی خوبم مرحله‌ای دیگر از مراحل زندگی‌ام را با موفقیت سپری نمودم ولی ناسپاسی است که قدردان زحمات کسانی نباشم که مرا در این مسیر یاری نمودند.

- از تلاش‌های استاد راهنمای ارجمندم جناب آقای دکتر محمد چیدری که در تمامی مراحل انجام تحقیق صبورانه مرا در حل مشکلات پیشرو همراهی نمودند کمال تشکر و قدردانی را می‌نمایم.

- از استاد مشاور گران‌قدر و فرزانه‌ام جناب آقای دکتر سید محمود حسینی که راهنمایی‌های ایشان همواره روشنگر راه اینجانب در انجام مراحل مختلف تحقیق بود کمال سپاس و تشکر را دارم.

- از زحمات بی دریغ و پر از مهر استاد بسیار عزیزم جناب آقای دکتر همایون فرهادیان که هیچ وقت سایه پر مهر خویش را از سر بنده دریغ ننمودند و همچون پدری دلسوز و برادری مهربان و استادی به معنی واقعی در کنارم بودند کمال سپاسگزاری و تشکر را دارم.

- از اساتید بسیار گران‌قدر گروه جناب آقای دکتر عنایت عباسی که با راهنمایی‌ها و مشاوره‌های بسیار ارزشمندشان همواره یار و پشتیبان بنده بودند بینهایت ممنون و متشکرم.

- از زحمات و همراهی دوستان، هم‌کلاسی‌ها و هم‌اتاقی‌های بسیار خوبم که همواره در کنارم بودند تشکر فراوانی می‌نمایم.

در خاتمه از تمامی عزیزانی که بنده را در انجام این تحقیق یاری نمودند سپاسگزاری می‌نمایم

چکیده

هدف از انجام این تحقیق بررسی اثربخشی طرح کارورزی فارغ‌التحصیلان کشاورزی در استان تهران بود. جامعه آماری شامل ۱۰۸۰ نفر فارغ‌التحصیل بخش کشاورزی (کارورز) بود که با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه ۱۲۰ نفر مشخص گردید. و با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده نسبت به جمع‌آوری اطلاعات اقدام گردید. روش تحقیق توصیفی-همبستگی بود که به روش پیمایشی انجام شد. ابزار تحقیق پرسشنامه بود که روائی ظاهری و محتوای آن توسط پانلی از اساتید ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس مورد تأیید قرار گرفت. برای تعیین پایایی ابزار تحقیق، آزمونی مقدماتی انجام گرفت و مقدار آلفای کرونباخ با استفاده از نرم افزار SPSS بالاتر از ۰/۷ محاسبه شد. نتایج آمار استنباطی نشان داد که بین نگرش‌های فارغ‌التحصیلان زن و مرد نسبت به طرح کارورزی اختلاف معنی‌داری در سطح یک درصد وجود دارد به طوری که فارغ‌التحصیلان زن نسبت به فارغ‌التحصیلان مرد دارای نگرش مطلوب‌تری بودند. همچنین انجام آزمون T نشان داد بین رضایتمندی فارغ‌التحصیلان زن و مرد نسبت به طرح کارورزی و نوع دانشگاه با رضایتمندی فارغ-التحصیلان اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. بر اساس نتایج تحقیق در مورد مدرک تحصیلی نیز مشخص گردید بین فارغ‌التحصیلان که دارای مدرک لیسانس و پایین‌تر و آن‌های که دارای مدرک بالاتر از لیسانس بودند اختلاف معنی‌داری در سطح پنج درصد وجود دارد به طوری که می‌توان گفت فارغ‌التحصیلان که دارای مدرک لیسانس و پایین‌تر بودند (میانگین ۶۰/۹ درصد) نسبت به فارغ-التحصیلان دارای مدرک بالاتر از لیسانس (میانگین ۵۵/۶ درصد) رضایت بیشتری از طرح کارورزی دارند و همین‌طور بین رضایتمندی فارغ‌التحصیلان که در بخش خصوصی مرتبط با رشته و فارغ-التحصیلان که در بخش خصوصی غیر مرتبط با رشته طرح کارورزی را گذرانده‌اند اختلاف معنی-داری مشاهده نگردید. نتایج حاصل از ضرایب همبستگی نیز نشان می‌دهد که بین متغیرهای سن و ویژگی طرح همبستگی مثبت در سطح پنج درصد وجود دارد و بین متغیرهای نگرش با رضایتمندی، مهارت و ویژگی‌های طرح و همین‌طور بین متغیرهای رضایتمندی با مهارت و ویژگی‌های طرح و بین متغیرهای مهارت و ویژگی‌های طرح همبستگی مثبت در سطح یک درصد وجود دارد در نهایت نتایج رگرسیون چندگانه به روش گام به گام نشان داد که متغیرهای مستقل این تحقیق به ترتیب، ۲۵، ۲۳ و ۳۹ درصد از واریانس متغیر وابسته (نگرش، رضایتمندی و مهارت شغلی) را تبیین نمودند.

کلمات کلیدی: طرح کارورزی، اثربخشی، فارغ‌التحصیل

فهرست مطالب

صفحه	فصل اول (کلیات تحقیق)
۲	۱-۱- مقدمه:
۳	۲-۱- تعریف مسئله:
۶	۳-۱- اهمیت موضوع:
۸	۴-۱- اهداف
۸	۱-۴-۱- هدف کلی:
۸	۲-۴-۱- اهداف اختصاصی:
۸	۵-۱- محدودیت‌های تحقیق:
۹	۶-۱- تعاریف عملیاتی:
۹	۷-۱- محدوده تحقیق:
۹	۱-۷-۱- محدوده موضوعی:
۹	۳-۷-۱- محدوده زمانی:
۹	۲-۷-۱- محدوده جغرافیایی:
فصل دوم (مرور ادبیات)	
۱۱	۱-۲- مقدمه:
۱۱	۲-۲- مفاهیم نظری
۱۱	۱-۲-۲- تعاریف آموزش:
۱۵	۲-۲-۲- اشتغال فارغ‌التحصیلان:
۱۷	۳-۲-۲- آموزش و اشتغال:
۱۷	۱-۳-۲-۲- سهم آموزش در ایجاد اشتغال:
۱۸	۲-۳-۲-۲- اشتغال پذیری: مفهوم سازنده در اقتصاد دانش محور جدید
۲۰	۴-۲-۲- اثربخشی:
۲۰	۱-۴-۲-۲- معیارهای سنجش اثربخشی:
۲۳	۲-۴-۲-۲- مدل‌های اثربخشی آموزشی
۲۶	۳-۴-۲-۲- اثربخشی برنامه‌های آموزشی:
۲۹	۴-۴-۲-۲- هدف و ضرورت اثربخشی دوره‌ها:
۳۰	۵-۲-۲- یادگیری تجربی:
۳۱	۵-۲-۲- کارورزی چیست؟

۳۲	۱-۶-۲-۲- مفهوم کارورزی از دیدگاه صاحب نظران
۳۲	۲-۶-۲-۲- معرفی طرح کارورزی
۳۴	۳-۶-۲-۲- تعریف کارورزی در قالب طرح (کارورزی)
۳۵	۴-۶-۲-۲- تاریخچه کارورزی در ایران و جهان:
۳۶	۵-۶-۲-۲- مزایای طرح کارورزی:
۳۷	۱-۵-۶-۲-۲- اهداف اصلی طرح
۳۸	۲-۵-۶-۲-۲- اهداف فرعی طرح
۳۸	۷-۲-۲-۲- فعالیت‌های سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی
۴۰	۸-۲-۲-۲- مروری بر تحقیقات صورت گرفته
۴۴	۹-۲-۲-۲- مدل مفهومی پژوهش
	فصل سوم (روش تحقیق)
۴۶	۱-۳-۱- مقدمه
۴۶	۲-۳-۲- روش تحقیق
۴۶	۳-۳-۳- فرضیه های تحقیق
۴۷	۴-۳-۴- متغیرهای تحقیق
۴۷	متغیرهای وابسته
۴۸	متغیرهای مستقل
۴۸	۵-۳-۵- جامعه آماری
۴۸	۶-۳-۶- تعیین حجم نمونه
۴۹	۷-۳-۷- روش نمونه گیری
۴۹	۸-۳-۸- ابزار تحقیق
۵۰	۱-۸-۳-۱- روایی ابزار تحقیق (Validity)
۵۰	۲-۸-۳-۲- اعتبار ابزار تحقیق (Reliability)
۵۱	جدول ۳-۳- مقدار آلفای کرونباخ بخش‌های مختلف پرسشنامه
۵۱	۹-۳-۹- روش‌های آماری مورد استفاده
	فصل چهارم (تجزیه و تحلیل یافته‌ها)
۵۳	۱-۴-۱- مقدمه
۵۳	۳-۴-۳- ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای
۵۲	۲-۴-۲- یافته‌های توصیفی
۵۲	۳-۴-۳- ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای
۵۲	۱-۳-۴- سن
۵۲	۲-۳-۴- وضعیت تأهل

۵۳ جنسیت. ۳-۳-۴
۵۳ نوع دانشگاه محل تحصیل. ۴-۳-۴
۵۳ مدرک تحصیلی. ۴-۳-۴
۵۴ رشته تحصیلی. ۵-۳-۴
۵۴ محل کارورزی. ۶-۳-۴
۵۴ وضعیت کنونی شغلی و تحصیلی افراد مورد مطالعه. ۷-۳-۴
۵۵ وضعیت اشتغال. ۸-۳-۴
۵۵ زمینه اشتغال در زیر بخش‌های کشاورزی. ۹-۳-۴
۵۶ نگرش فارغ‌التحصیلان نسبت به طرح کارورزی. ۱۰-۳-۴
۵۷ سطح نگرش فارغ‌التحصیلان نسبت به طرح کارورزی. ۱۱-۳-۴
۵۸ مشکلات طرح کارورزی. ۱۲-۳-۴
۵۹ ویژگی‌های طرح کارورزی. ۱۳-۳-۴
۶۰ میزان رضایتمندی فارغ‌التحصیلان از طرح کارورزی. ۱۴-۳-۴
۶۱ میزان مهارت‌های شغلی فارغ‌التحصیلان شرکت کننده در طرح کارورزی. ۱۵-۳-۴
۶۲ آمار استنباطی. ۴-۴
۶۲ مطالعه مقایسه‌ای. ۱-۴-۴
۷۱ تحلیل رگرسیون. ۶-۴
	فصل پنجم (خلاصه، بحث و نتیجه گیری، پیشنهادات)
۷۶ خلاصه تحقیق. ۲-۵
۷۷ خلاصه یافته‌های تحقیق. ۳-۵
۷۷ نتایج آمار توصیفی. ۱-۳-۵
۸۰ نتایج آمار استنباطی. ۴-۵
۸۲ پیشنهادها. ۵-۵
۸۵ خلاصه. ۶-۵
۸۶ پیشنهاداتی برای تحقیقات آتی. ۷-۵

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۱۳	جدول ۱-۲ مقایسه آموزش‌های رسمی و غیر رسمی
۵۰	جدول ۳-۳ مقدار آلفای کروناخ بخش‌های مختلف پرسشنامه
۵۲	جدول ۱-۴ توزیع فراوانی فارغ‌التحصیلان بر حسب سن
۵۲	جدول ۲-۴ توزیع فراوانی فارغ‌التحصیلان بر حسب وضعیت تأهل
۵۳	جدول ۳-۴ توزیع فراوانی فارغ‌التحصیلان بر حسب جنسیت
۵۳	جدول ۴-۴ توزیع فراوانی فارغ‌التحصیلان بر حسب رشته تحصیلی
۵۳	جدول ۵-۴ مدرک تحصیلی فارغ‌التحصیلان
۵۴	جدول ۶-۴ نوع دانشگاه محل تحصیل فارغ‌التحصیلان
۵۴	جدول ۷-۴ توزیع فراوانی فارغ‌التحصیلان بر حسب محل کارورزی
۵۵	جدول ۸-۴ توزیع فراوانی بر حسب وضعیت کنونی شغلی و تحصیلی
۵۵	جدول ۹-۴ توزیع فراوانی فارغ‌التحصیلان بر حسب وضعیت اشتغال
۵۵	جدول ۱۰-۴ زمینه اشتغال در زیر بخش‌های کشاورزی
۵۶	جدول ۱۱-۴ میانگین، انحراف معیار و رتبه گویه‌های نگرش
۵۷	جدول ۱۲-۴ توزیع فراوانی بر حسب میزان نگرش فارغ‌التحصیلان از طرح کارورزی
۵۸	جدول ۱۳-۴ میانگین، انحراف معیار و رتبه گویه‌های مشکلات طرح کارورزی
۵۹	جدول ۱۴-۴ میانگین، انحراف معیار و رتبه گویه‌های ویژگی‌های طرح کارورزی
۶۰	جدول ۱۵-۴ میانگین، انحراف معیار و رتبه گویه‌های رضایتمندی از طرح
۶۱	جدول ۱۶-۴ میانگین، انحراف معیار و رتبه گویه‌ها مهارت‌های شغلی

- جدول ۴-۱۷ تأثیر جنسیت، نوع دانشگاه فارغ‌التحصیلان بر روی نگرش آن‌ها نسبت به طرح کارورزی..... ۶۳
- جدول ۴-۱۸ تأثیر جنسیت، نوع دانشگاه ... فارغ‌التحصیلان بر روی رضایتمندی آن‌ها نسبت به طرح کارورزی..... ۶۴
- جدول ۴-۱۹ تأثیر جنسیت، نوع دانشگاه فارغ‌التحصیلان بر روی مهارت‌های شغلی آن‌ها..... ۶۵
- جدول ۴-۲۰ تأثیر وضعیت تأهل بر روی نگرش، رضایت و مهارت فارغ‌التحصیلان..... ۶۶
- جدول ۴-۲۱ تأثیر نوع اشتغال بر روی نگرش، رضایت و مهارت فارغ‌التحصیلان..... ۶۶
- جدول ۴-۲۲ تأثیر زمینه شغلی در زیر بخش کشاورزی بر روی نگرش، رضایت، مهارت فارغ‌التحصیلان..... ۶۷
- جدول ۴-۲۳ تأثیر وضعیت کنونی شغلی و تحصیلی فارغ‌التحصیلان بر روی میزان نگرش آن‌ها..... ۶۸
- جدول ۴-۲۴ تأثیر وضعیت کنونی شغلی و تحصیلی فارغ‌التحصیلان بر روی میزان رضایتمندی آن‌ها..... ۶۸
- جدول ۴-۲۵ تأثیر وضعیت کنونی شغلی و تحصیلی فارغ‌التحصیلان بر روی میزان مهارت آن‌ها..... ۶۹
- جدول ۴-۲۶ تأثیر رشته تحصیلی فارغ‌التحصیلان بر روی میزان نگرش آن‌ها..... ۷۰
- جدول ۴-۲۷ تأثیر رشته تحصیلی فارغ‌التحصیلان بر روی میزان رضایتمندی آن‌ها..... ۷۰
- جدول ۴-۲۸ تأثیر رشته تحصیلی فارغ‌التحصیلان بر میزان مهارت آن‌ها..... ۷۱
- جدول ۴-۲۹ همبستگی بین متغیرهای تحقیق و با نگرش، رضایت و مهارت..... ۷۱
- جدول ۴-۳۰ ضرایب رگرسیون چند متغیره گام به گام- متغیر وابسته تحقیق (نگرش)..... ۷۲
- جدول ۴-۳۱ ضرایب رگرسیون چند متغیره گام به گام- متغیر وابسته تحقیق (مهارت شغلی)..... ۷۳
- جدول ۴-۳۲ ضرایب رگرسیون چند متغیره گام به گام- متغیر وابسته تحقیق (رضایتمندی)..... ۷۳

فهرست تصویر/شکل‌ها

صفحه	عنوان
۲۳.....	شکل ۱-۲ ارزشیابی اثر بخشی منطقی.....
۲۶.....	شکل ۲-۲ معیارهای آموزش موثر.....
۲۹.....	شکل ۳-۲ مدل سیستماتیک آموزش.....
۳۰.....	شکل ۴-۲ مدل یادگیری تجربی کلوب.....
۳۴.....	شکل ۵-۲ مدل مفهومی نظام آموزش کشاورزی با به کار گیری کارآموزی.....
۳۸.....	شکل ۶-۲ مراحل اجرای طرح کار.....
۴۴.....	شکل ۷-۲ مدل مفهومی پژوهش.....

فهرست نقشه‌ها

نقشه ۱-۱ نقشه استان تهران.....۹

فصل اول

مقدمه

در حال حاضر بخش کشاورزی به دلایلی نظیر تأمین ۸۵-۸۰ درصد مواد غذایی مورد نیاز کشور، حدود یک چهارم صادرات غیر نفتی، جذب ۲۳ درصد شاغلین کشور و بالاخره با دارا بودن حدود ۲۶ درصد از سهم تولید ناخالص داخلی نقش عمده‌ای در اقتصاد کشور دارد. بخش کشاورزی به اعتبار شاخص‌های اقتصادی مهمی چون رشد مستمر تولید و بازدهی مطلوب سرمایه، ارزآوری، ارزش بری کمتر، سهم قابل توجه در اشتغال و نقش کلیدی آن در تأمین امنیت غذایی، در مقایسه با سایر بخش‌های اقتصادی کشور از چنان قابلیتی برخوردار است که می‌توان آن را به درستی محور توسعه اقتصادی کشور تلقی کرد (شاکری، ۱۳۸۲). در اقتصاد ایران بخش کشاورزی اهمیت زیادی دارد، زیرا نه تنها غذای مردم کشور را تأمین می‌نماید و بیش از ۳۰ درصد درآمد ارزی حاصل از صادرات غیر نفتی را کسب می‌کند، و همچنین در ایجاد اشتغال حدود ۳ میلیون و سیصد هزار نفر یا ۲۵ درصد فرصت‌های شغلی و تأمین زندگی و معاش جمعیت قابل توجهی که برآورد می‌شود به بیش از ۲۵ میلیون نفر برسد، نیز نقش ممتاز و منحصر به فردی دارد (ورزگر، ۱۳۷۷) در دوره‌ای که رقابت میان کشورهای دنیا در حال افزایش بوده و رقابت‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی در حال تسریع است اهمیت توسعه کیفی و افزایش توانمندسازی نیروی انسانی بیشتر و بیشتر می‌گردد (Erickson et al., 2003) از طرفی پایداری و پویایی توسعه کشاورزی و عمران روستایی در ایران مستلزم بهره‌مندی کشور از سرمایه‌های انسانی ماهر و متخصص در زمینه‌های تولید و تبدیل محصولات کشاورزی و همزمان با آن، پی‌ریزی نهادهای ترویجی و تشکلهای خود یاری به منظور تدارک و تجهیزیات زیربنای مربوط به فرآیند توسعه می‌باشد. (شهبازی و علی بیگی، ۱۳۸۵)

اما بررسی‌ها نشان می‌دهد که دانشگاه‌ها به عنوان سازمان‌های پیچیده‌ای همواره تربیت متخصصان جامعه در رشته‌های گوناگون را بر عهده داشته‌اند و با در اختیار داشتن امکانات وسیع، انبوه دانشجویان و پژوهشگران و ابزار تحقیقاتی در زمینه‌های مختلف کمک شایانی به پیشرفت و پیشبرد تمدن بشری نموده‌اند، لیکن بیکاری باعث می‌شود که سرمایه‌گذاری‌های انجام شده برای تربیت نیروی انسانی ماهر، دست کم برای مدتی بلا استفاده باقی بماند (شریف زاده و زمانی، ۱۳۸۵) در چند سال اخیر وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان در مقطع کارشناسی و بالاتر در رشته کشاورزی و

بیکاری آن‌ها مورد توجه اکثر مسئولان قرار گرفته است. افزایش عرضه بیش از تقاضا و سایر عوامل موجب بیکاری جمع کثیری از فارغ‌التحصیلان شده است (زمانی و لاری، ۱۳۸۳). افزون بر این رشد سریع دانشگاه‌ها نیز در سال‌های اخیر باعث افزایش میزان بیکاری فارغ‌التحصیلان شده است (Degaonkar, 2000).

توسعه کمی و نامتوازن آموزش عالی در کشور از یک سو و فقدان ظرفیت‌های مناسب برای جذب فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از سوی دیگر، باعث شده تا فرصت‌های تشکیل سرمایه انسانی، ارتقای بهره‌وری و افزایش رشد اقتصادی به تهدیدهای بحران‌زا و چالش برانگیز در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ناشی از بیکاری فارغ‌التحصیلان تبدیل شوند (موحدی، ۱۳۸۹).

بدین ترتیب مهم‌ترین نیازهای جامعه امروز توسط نظام آموزشی، نشان دادن واکنش مناسب در برابر تغییرات اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی با هدف توسعه انسانی است. اما به دلیل اینکه ایران مانند بسیاری از کشورها با معضل بیکاری روبرو می‌باشد. در این راستا دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در جهت تغییر الگوهای آموزشی پژوهش و تغییرات مهارت‌ها و توانایی‌های دانشجویان باید به تغییرات استراتژیک در حوزه‌های پژوهشی و آموزشی اقدام نمایند (موحدی، ۱۳۸۹).

از طرفی بهره‌گیری مناسب از پتانسیل‌های بالقوه بخش کشاورزی مستلزم سرمایه‌گذاری آموزشی در بخش کشاورزی است که از جمله مهم‌ترین مراحل آموزش کشاورزی، آموزش به صورت عملی می‌باشد. آموزش کشاورزی با تربیت افراد با توانایی‌های علمی و عملی در امر کشاورزی می‌تواند در تحقق توسعه پایدار روستایی، امنیت غذایی، توانمند کردن کشاورزان و افزایش اشتغال نقش مهمی داشته باشد.

۱-۲- تعریف مسئله:

جهانی شدن و تغییرات تکنولوژیک سریع باعث رقابت شدید در بازار کار شده است که این مهم نیازمند افزایش آموزش عالی برای برآورده کردن مهارت‌های مورد نیاز می‌باشد ولی شواهد زیادی بیانگر آن است که بیکاری فارغ‌التحصیلان به خاطر عدم تناسب بین مهارت‌های آنان و نیازهای نظام استخدامی در بسیاری از کشورها در حال افزایش می‌باشد (Annie and Hamali, 2006). در ایران طبق گزارش مرکز آمار ایران در سال ۱۳۸۷ بخش خدمات با ۴۵/۸۰ بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده و بخش صنعت با ۳۰/۵۰ درصد و بخش کشاورزی با ۲۳/۷۰ درصد کمترین سهم

اشتغال را در کشور دارا می‌باشند (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۷)

هرچند اهمیت دادن به آموزش عمومی از جلوه و منظر اجتماعی مناسبی برخوردار است ولی عدم توجه به ایجاد فرصت‌های شغلی نتیجه‌ای جز توسعه اقتصادی غیر متعادل نخواهد داشت (sunny, 2000) لذا دانشگاه‌ها باید بر موضوع تجربه عملی و مهارت آموزی و تدریس دروسی که مورد نیاز بازار کار باشند تمرکز نمایند .

یکی از عمده دلایل بیکاری فارغ‌التحصیلان بخش کشاورزی، نارسایی در آموزش‌های تجربی و کاربردی مناسب در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی می‌باشد و دانشگاه‌ها باید بر موضوع تجربه عملی و مهارت آموزی و تدریس دروسی که مورد نیاز بازار کار باشد تمرکز نمایند. شرایط این عرضه و تقاضا در وضعیت موجود حاکی از بیکاری بیش از حد پرونده‌های نظام آموزش کشاورزی در سطوح مختلف است. که یکی از دلایل آن را می‌توان ناشی از عدم تطابق توانمندی‌های فارغ‌التحصیلان با نیازهای مهارتی و تخصصی مورد نیاز در واحدهای تولیدی و تبدیلی در بخش کشاورزی فرض نمود (جعفر صمیمی، ۱۳۸۳).

زمانی (۱۳۸۰) معتقد است که از نظر مسئولان اجرایی کشاورزی استان‌ها، نداشتن تجربه عملی و دانش کم از جمله موانع اشتغال فارغ‌التحصیلان کشاورزی در بخش خصوصی می‌باشد. به عقیده رهایی (۱۳۸۴) عدم رونق اقتصادی کشاورزی، گسترش بی‌رویه رشته‌های کشاورزی و عرضه فراوان فارغ‌التحصیلان، اشباع بخش دولتی و سیاست کاهش نیرو و عدم توان جذب در بخش خصوصی باعث شده است تا در دهه کنونی با بحران شدید بیکاری فارغ‌التحصیلان مواجه باشیم. در این راستا وزارت جهاد کشاورزی و صنایع و معادن... و سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی به منظور ارائه راهکارهای مفید و موثر در راستای ارتقای توانمندی‌های حرفه‌ای و ساماندهی اشتغال فارغ‌التحصیلان بررسی‌های را انجام داده که اهم آن عبارتند از: توجه به آموزش‌های علمی کاربردی متناسب با نیاز بخش و بازار کار غیردولتی، ایجاد دوره‌های کارورزی، ارائه آموزش‌های کارآفرینی و غیره که می‌تواند در ساماندهی اشتغال فارغ‌التحصیلان موثر باشد (رخشانی پور، ۱۳۹۰).

در جهان پر تحول امروز شاید بر هیچ پدیده‌ای بیش از آموزش به عنوان عامل اصلی این تغییر و تحول تاکید نشده باشد. یکی از صفاتی که به عصر حاضر اطلاق کرده‌اند عصر آموزش است. همچنین به آموزش به عنوان عاملی برای آفرینش و بازآفرینی شرایط اساسی کیفیت زندگی اجتماعی

بها داده می‌شود. از سویی امروز اهمیت استراتژیک آموزش‌های تجربی به خوبی درک شده است و کوشش‌هایی در جهت تجدید ساختار و بهینه سازی آن صورت گرفته است. بررسی‌های مربوط به نیروی انسانی در سطح بین‌المللی نشان داده است که همبستگی بسیار بالایی بین میزان موفقیت آموزش‌های تجربی و میزان درآمد ناخالص ملی در کشورهای مختلف وجود دارد. با توجه به آنچه گفته شد می‌توان نتیجه گرفت که توجه بیش از پیش به مسئله توانمندسازی فارغ‌التحصیلان کشاورزی نه تنها می‌تواند در توسعه بخش کشاورزی کشورمان فوق‌العاده تأثیر گذار باشد همچنین می‌تواند در بهبود بازار کار و اشتغال آنان نیز تأثیر بسیار مثبتی بر جای گذارد. البته بایستی در این مسیر و جهت عبور از بحران بیکاری، اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان در رأس هدف‌های ملی و فراملیتی قرار گیرد (McQuid & Lindsay, 2005)

هدف طرح کارورزی تأمین و تربیت نیروی انسانی ماهر و کارآمد از طریق پرورش توانمندی‌ها و مهارت‌های مورد نیاز بازار کار در فارغ‌التحصیلان است که عمده‌ترین ویژگی این طرح اجرای آموزش‌های مهارتی بر مبنای استانداردهای حرف و مشاغل مرتبط در صنعت، خدمات و کشاورزی است (جلالی، ۱۳۸۲). کارورزی یک تجربه آموزشی است که به موجب آن یک فارغ‌التحصیل به صورت موقت یا در یک دوره زمانی معین در یک موقعیت کاری به سر برد. کارورزی بیشتر حرفه آموزشی ضمن شغل متکی است تا اینکه صرفاً جنبه اشتغال داشته باشد. کارآموزی محملی برای کسب تجربه شغلی نظارت شده محسوب می‌شود که برای کسب آمادگی جهت احراز یک شغل تخصصی ضروری است (Phipps et al., 2008). چنین تجربه ای می‌بایست نسبتاً طولانی باشد و با نظارت، هدایت، تسهیل‌گری، آماده سازی و برنامه ریزی همراه باشد تا به دستاوردهای مورد انتظار منجر شود (Nizmauddin et al., 2004)

مسئله‌ای که در حال حاضر مطرح است و باید مشخص گردد، وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلانی است که در طرح کارورزی کشاورزی شرکت نموده‌اند و میزان اثربخشی طرح می‌باشد زیرا در دسترس نبودن آمار و اطلاعات روشن و گویا در ارتباط با موارد پیش گفته به تدریج موجب خواهد شد که این سؤال مطرح گردد که آیا فارغ‌التحصیلان در زمینه رشته تحصیلی خود مشغول به کار شده‌اند؟ و آیا هزینه‌های هنگفتی که برای آموزش صرف شده، موجبات جذب اشتغال را فراهم نموده است؟ دست یافتن به پاسخ این سؤالات از آن جهت حائز اهمیت است که چنانچه آموزش‌های مهارتی به

ویژه آموزش‌های تجربی آثار مثبت، روشن و مشخص در بازار کار و نظام اشتغال کشور نداشته باشند و یا فارغ‌التحصیلان از عهده انجام امور مربوط به رشته تحصیلی خود برنمایند، بخش عمده‌ای از سرمایه‌گذاری‌های شخصی و دولتی منجر به بازده نامطلوب شده و به نوعی اتلاف سرمایه صورت گرفته است و ممکن است این برنامه با شکست مواجه شود. با توجه به موارد گفته شده، تحقیق حاضر در جهت پاسخگویی به سؤالات مطرح شده و ارائه راهکارهایی برای حمایت بیشتر از فارغ‌التحصیلان کشاورزی تحت پوشش سازمان نظام مهندسی استان تهران انجام می‌شود.

- سؤال‌هایی که این تحقیق در پی پاسخگویی به آن‌ها می‌باشد، عبارتند از :

- ۱- آیا شرکت در طرح کارورزی در اشتغال فارغ‌التحصیلان (کارورزان) اثربخش بوده است؟
- ۲- آیا شرکت در طرح کارورزی در رضایتمندی فارغ‌التحصیلان (کارورزان) اثربخش بوده است؟
- ۳- آیا شرکت در طرح کارورزی در ارتقای مهارت شغلی فارغ‌التحصیلان اثربخش بوده است؟
- ۴- آیا شرکت در طرح کارورزی در ارتقای نگرش فارغ‌التحصیلان (کارورزان) اثربخش بوده است؟
- ۵- آیا ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای فارغ‌التحصیلان از نظر میزان تحصیلات، رشته ... در اثربخشی طرح کارورزی موثر بوده است؟

۳-۱- اهمیت موضوع:

بیکاری فارغ‌التحصیلان، گسترده‌ترین بیکاری عمومی است که بخش بسیار مهم مسئله را شامل شده و شدیداً بر آن تاکید می‌شود. اینکه دقیقاً چه کسی جزو این گروه خاص قرار می‌گیرد فرق می‌کند. اما کمتر کشور توسعه نیافته‌ای وجود دارد که این دشواری و گاه هراس قابل ملاحظه را نداشته باشد که ناگزیر است برای همه فارغ‌التحصیلان مدارس و دانشگاه‌های خود به یافتن شغل‌های کافی یا دست کم شغل‌هایی که فارغ‌التحصیلان آرزویش توقعش را در آن‌ها برانگیخته است، بپردازد.

طبق آمار منتشر شده توسط موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی (۱۳۸۷) طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۷۵ نرخ بیکاری کل فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از ۴ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۷/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ رسیده و در این میان وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان کشاورزی از وضعیت بسیار نامطلوب‌تری برخوردار می‌باشد و نرخ بیکاری این رشته از ۹/۱ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۲۸ درصد در سال ۱۳۸۵ رسیده است که نشان می‌دهد نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در ایران بالاترین